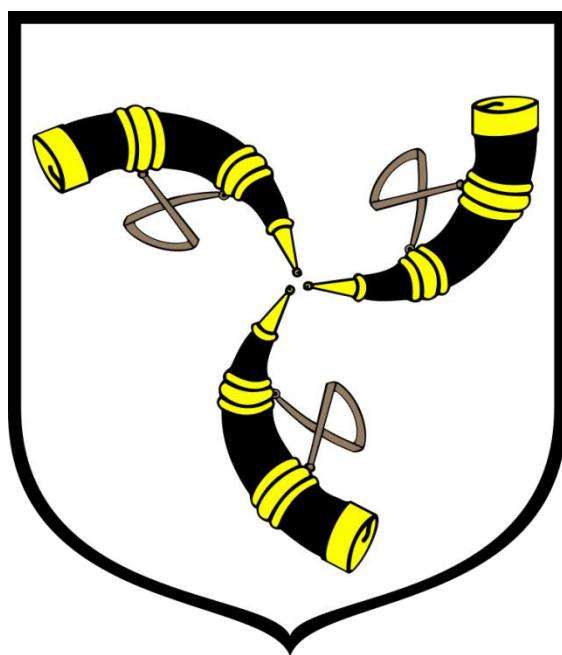

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE DUKŁA
NA LATA 2024-2026**

Dukla 2024

Spis treści

Wstęp	2
Podstawa Prawna Programu	3
Adresaci Programu	3
1. Sytuacja rodzin na terenie gminy Dukla.....	5
1.1 Analiza danych osób i rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dukli. System pomocy społecznej	6
2. Rola i zadania poradnictwa specjalistycznego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Dukli	7
3. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny.....	9
3.1 Rola asystenta rodziny	11
3.2 Placówki wsparcia dziennego	13
3.3 Ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodziny “Za życiem” ..	13
4. ANALIZA SWOT	14
5. Dane dotyczące Programu	17
6. Cele i planowane efekty realizacji Programu.....	18
6.1 Planowane efekty realizacji Programu:	19
7. Planowane działania na lata 2024 – 2026.....	20
8. Źródła finansowania	22
9. Harmonogram i czas realizacji	22
10. Monitoring Programu	22
Podsumowanie	23

Wstęp

Rodzina jest podstawową instytucją społeczną, najważniejszym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju dziecka oraz grupą, na której opiera się całe społeczeństwo. Rodzina odpowiada za ukształtowanie każdego dziecka. W sposób świadomy i nieświadomy przekazywane są elementy tworzące osobowość, system wartości oraz sposób patrzenia na świat. To właśnie rodzina odpowiada za profilowanie nawyków, a wszystkiemu powinny sprzyjać odpowiednie relacje interpersonalne pomiędzy domownikami. Atmosfera panująca w rodzinie jest niezwykle ważna, ponieważ dzięki niej członkowie rodziny czują się dobrze i bezpiecznie, bądź źle i niekomfortowo. Odpowiednie relacje tworzą więź łączącą pokolenia, jeśli więź zostaje nadszarpnięta czy też zerwana, powstaje klimat, który niekorzystnie wpływa na najmłodsze osoby w rodzinie, które dopiero wkraczają w życie. Jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawią się jakiegokolwiek trudności czy też dysfunkcje, służby związane z pomocą w rodzinie powinny podjąć odpowiednie działania umożliwiające poprawę sytuacji poprzez analizę sytuacji rodziny oraz dostosowanie formy pomocy do skali problemu. Możliwość świadczenia komplementarnego wsparcia rodzinom, które stają się bezradne i marginalizowane, daje stworzenie lokalnego systemu wspierania rodziny. W systemie takim ważne jest, by prowadzone działania oprzeć na przekonaniu, że naturalnym środowiskiem wychowania dziecka jest rodzina. W pierwszej kolejności powinien on być nastawiony na pomoc w rozwiązywaniu życiowych problemów rodziny, zanim nastąpi rozkład więzi rodzinnych oraz zaistnieją okoliczności zmuszające do rozłączenia rodziny. Należy przy tym pamiętać, iż efektywna praca z rodziną musi być stała, intensywna i dotyczyć jej ważnych problemów.

Pozostawienie rodziny samej w trudnym dla niej momencie może generować kolejne problemy, które obciążą całą rodzinę. Ważne jest, aby w chwilach doświadczanego przez nich stresu, znaleźć i rozpoznać zasoby, które będą pomocne w zmaganiach z obciążeniami. Pomoc rodzinie, w której występuje złożoność problemów jest trudna, czasochłonna i wymaga niejednokrotnie współdziałania wielu podmiotów przy wykorzystaniu różnorodnych metod i środków. Czynnikiem zakłócającym prawidłowe funkcjonowanie rodziny może być kondycja materialna i finansowa poszczególnych gospodarstw domowych, jak i całego społeczeństwa. Czynników powodujących bezradność i marginalizację rodziny jest wiele. Jedną z głównych przyczyn zwiększania się zjawisk niepożądanych, godzących w dobro rodziny i dziecka, jest wyczerpanie się więzi społecznych spajających struktury rodziny, wprowadzające element rozchwiania równowagi i harmonii w ich życiu.

Podstawa Prawna Programu

Podstawą stworzenia Gminnego programu wspierania rodziny w Gminie Dukła na lata 2024 - 2026 jest *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r., poz. 177 z późn. zm.)*, która szczegółowo określa zasady i formy pomocy rodzinom przeżywającym trudności, w tym m.in. nakłada na gminy obowiązek opracowania trzyletnich programów wspierających rodziny. Podstawowym założeniem Programu jest zapobieganie i rozwiązywanie problemów, z jakimi zmagają się rodziny oraz stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Proponowane działania będą koncentrowały się na wspieraniu umiejętności wychowawczych rodziców ale również profilaktyce społecznej dzieci i młodzieży. Program stanowi kontynuację i uzupełnienie *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023* i zakłada rozwój zintegrowanego systemu wsparcia rodzin na terenie gminy Dukła poprzez realizację szeregu kompleksowych działań.

Zakładane cele i zadania zostaną osiągnięte, jeśli będą realizowane kompleksowo przez specjalistów reprezentujących różne instytucje i będą ukierunkowane na skuteczne osiąganie jak najlepszych efektów.

Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli.

Adresaci Programu

Odbiorcami Gminnego programu wspierania rodziny w Dukli realizowanego w latach 2024 – 2026 są przede wszystkim rodziny z gminy Dukła przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Takich beneficjentów wskazuje bezpośrednio ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która dodatkowo określa przykładowy katalog działań, jakie mogą zostać uruchomione w pracy z wymienionymi rodzinami. Adresatami działań pomocowych mogą być również rodziny i kobiety w ciąży spełniające kryteria zawarte w ustawie „Za życiem”. Uzupełniający charakter będą miały działania powszechnie skierowane do rodzin lub ich członków, beneficjentów programów i przedsięwzięć organizowanych przez miasto, ale także pośrednio kadra pracowników zaangażowanych w bezpośrednią pomoc rodzinom doświadczającym trudności w wychowaniu i opiece nad dziećmi. Do głównych przyczyn obniżających wydolność wychowawczą rodziców najczęściej należą:

- uzależnienia i współuzależnienia,

- konflikt z prawem,
- bezrobocie,
- przewlekłe choroby somatyczne i psychiczne,
- niepełnosprawność,
- agresja i przemoc domowa,
- trudne warunki mieszkaniowe,
- brak pozytywnych wzorców i nabytych umiejętności,
- brak wsparcia ze strony bliskich,
- skrajna nieodpowiedzialność oraz niedojrzałość emocjonalna i społeczna.

Braki możliwości zaspokojenia potrzeby materialnej dotyczą w największym stopniu rodziców samotnie wychowujących dzieci oraz rodziny wielodzietne. Ich dochód, choć nie w każdym przypadku, jest obiektywnie niższy niż pozostałych rodzin. Na szczególną uwagę zasługują rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym. Wyjątkową opieką powinny być objęte te rodziny, w których więcej niż jedno dziecko jest z niepełnosprawnością. Rodziny te częściej niż inne mają trudności z zapewnieniem odpowiedniej rehabilitacji dziecku z niepełnosprawnością, choć z reguły uwaga rodziców skupia się właśnie na tym dziecku. Niezaspokojenie potrzeb wszystkich dzieci może skutkować wzrostem poczucia bycia drugorzędnym. W sferze edukacji niezaspokojenie potrzeb wiąże się z wykluczeniem poza szkolnictwo integracyjne, w sferze zawodowej ma związek z wykluczeniem zawodowym – pozostawanie poza systemem szkoleń i zatrudnienia po ukończeniu szkoły specjalnej. Podkreślić należy, że na sytuację rodziny wpływa jej niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, narastające nierozwiązane problemy, wczesne macierzyństwo, niska zaradność życiowa rodziców i opiekunów, co może skutkować umieszczaniem dziecka w pieczy zastępczej.

Rodziny biologiczne, które z różnych przyczyn przejawiają trudności w opiece i wychowaniu dzieci, objęte są wsparciem asystenta rodziny. Celem głównym działań wspierających, podejmowanych przez asystenta rodziny, jest uświadomienie rodziny jej ograniczeń i możliwości, a przez to motywowanie do podjęcia działań umożliwiających rozwiązanie problemów, poprawę funkcjonowania rodziny i polepszenie jej sytuacji. Głównym zadaniem asystenta rodziny jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny, dlatego asystenci rodziny pozostawali w ścisłej współpracy z pracownikami socjalnymi, koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorami sądowymi, dzielnicowymi oraz pedagogami i nauczycielami ze szkół i przedszkoli, do których uczęszczały dzieci z rodzin

objętych ich wsparciem. Okres współpracy asystenta rodziny z rodziną objętą wsparciem zależny był od natężenia problemów i bieżących potrzeb rodziny, a także faktycznego zaangażowania rodziny we współpracę.

Tabela 1: Dane dotyczące liczby asystentów, rodzin i dzieci objętych wsparciem w latach 01.01.2021 – 30.12.2023

Lata	Liczba asystentów zatrudnionych przez MOPS	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta
2021	1	12	22
2022	1	9	19
2023	1	13	29

Źródło własne: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli

Zgodnie z art. 15 ust 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15 rodzin. Wśród rodzin biologicznych, objętych wsparciem asystenta rodziny, są rodziny, których dzieci zostały umieszczone w instytucjonalnej lub rodzinnej w pieczy zastępczej. Głównym powodem umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej jest nieodpowiedzialność rodziców, niedojrzałość, problem z nadużywaniem środków psychoaktywnych oraz rodzicielska niewydolność wychowawcza. W tych rodzinach działania asystentów są dodatkowo ukierunkowane na wspieranie prawidłowych postaw rodzicielskich tak, aby umożliwić powrót dzieci do domu rodzinnego.

1. Sytuacja rodzin na terenie gminy Dukla

Dukla to gmina miejsko-wiejska w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim. Gmina Dukla to jednostka samorządu terytorialnego zlokalizowana w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim. Jest to obszar centralnej części Beskidu Niskiego. Ze względu na położenie, gmina ma łatwy dostęp do innych regionów kraju i zagranicy.

Powierzchnia Gminy Dukla wynosi 235,14 km², a jej gęstość zaludnienia wynosi 63 os/km². Gmina Dukla składa się z 22 sołectw. Z danych ewidencji ludności Urzędu Gminy

Dukła wynika, że według stanu na koniec 2023 roku gmina Dukła liczyła 14 060 mieszkańców, w tym 7144 kobiet oraz 6 916 mężczyzn tj. o 130 osób mniej aniżeli w 2022 roku (14 190). Zanotowano 79 urodzeń tj. o 31 mniej aniżeli w roku 2022. Przyrost naturalny jest ujemny i wynosi – 5,97‰ (w roku 2022 był również ujemny i wyniósł –4,29‰). Największą liczbę urodzin zanotowano w miejscowościach: Jasionka – 11 dzieci, Cergowa - 10 dzieci, Głósce i Łęki Dukielskie – po 9 dzieci.

1.1 Analiza danych osób i rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dukli. System pomocy społecznej

Diagnoza lokalna dotycząca funkcjonalności rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych została dokonana w oparciu o dane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dukli. System pomocy społecznej w 2023 roku obejmował wsparciem 510 rodzin, w których przebywało 1120 osób.

Tabela nr 2 – Przyczyny i skala nasilenia trudnych sytuacji życiowych rodzin

Lp.	Rodzaj problemu	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023
1.	Ubóstwo	380	331	323
2.	Bezdomność	3	3	5
3.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	65	69	70
4.	Bezrobocie	207	162	146
5.	Niepełnosprawność	155	145	168
6.	Długotrwała lub ciężka choroba	287	266	296
7.	Przemoc domowa	3	3	3
8.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w tym:	61	52	51
	rodziny niepełne:	49	42	39
	rodziny wielodzietne:	12	10	12
9.	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
10.	Alkoholizm	14	14	19
11.	Narkomania	0	1	2
	Trudności w przystosowaniu do życia po	3	7	8

	opuszczeniu zakładu karnego			
12.	Zdarzenie losowe	4	3	3
13.	Sytuacja kryzysowa	0	2	0
14.	Kłęska żywiołowa	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukla

Najczęstszymi powodami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w ostatnich latach były: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba. Występowanie powyższych problemów w rodzinach prowadzić może do zaburzenia jej prawidłowego funkcjonowania, dlatego tak niezbędne jest zapewnienie dostępu do kompleksowych usług i realizowanie działań na rzecz wsparcia dziecka i rodziny.

2. Rola i zadania poradnictwa specjalistycznego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Dukli

Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli jest realizatorem polityki społecznej ukierunkowanej na tworzenie warunków do budowania zintegrowanego i efektywnego systemu zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych. Jednym z elementów tego systemu jest stałe zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, z którego mogą korzystać osoby oraz całe rodziny wymagające takiego wsparcia.

Realizacja poradnictwa specjalistycznego wynika przede wszystkim z zapisu w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, art.46:

- 1. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.*
- 2. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów.*
- 3. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii.*
- 4. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.*

Poradnictwo specjalistyczne to praca profesjonalistów ukierunkowana na pomoc w rozwiązaniu sytuacji problemowych z uwzględnieniem wewnętrznych przeżyć osoby zgłaszającej się po pomoc. Specjalista pracuje na rzecz osoby pomagając jej w zmianie

zwyczajowego sposobu myślenia, postaw, sposobu podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów, tak aby maksymalizować konstruktywne wykorzystanie własnego potencjału i minimalizować niesprzyjające warunki środowiskowe, co w efekcie ma prowadzić do wzrostu szansy na przezwyciężenie problemu.

Podstawowym celem realizacji poradnictwa specjalistycznego jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja poczynąń związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego, itp. Istotą porady jest tworzenie warunków do odzyskania lub uzyskania przez człowieka potrzebującego możliwości samodzielnego rozwiązywania problemu, podjęcia właściwych decyzji i ich realizacji, a także unikania w przyszłości działań, które prowadzą do problematycznej sytuacji życiowej.

Poradnictwo specjalistyczne w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Dukli świadczone osobom/rodzinom jest realizowane zgodnie z podstawowymi zasadami, które zapewniają klientowi fundamentalne poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego. Do zasad tych zaliczyć należy:

- bezpłatność – klient otrzymuje usługę niezależnie od posiadanych środków finansowych, bez względu na jego dochód i status materialny, bez konieczności ponoszenia jakichkolwiek opłat, np. administracyjnych, itp.
- poufność – konsultacje prowadzone są w warunkach i na zasadach pełnej poufności, a dokumentacja powstała w wyniku świadczenia poradnictwa jest przechowywana w sposób uniemożliwiający dostęp osób niepowołanych.
- profesjonalizm – konsultacje prowadzą specjaliści, osoby kompetentne, o odpowiednich kwalifikacjach i umiejętnościach pozwalających na rzetelną i wyczerpującą pracę nad konkretnym zagadnieniem z uwzględnieniem możliwości percepcyjnych klienta
- etyka – u podstaw poradnictwa leży pełne poszanowanie klienta, jego godności i autonomii, niezależnie od wartości czy metodologii stosowanej przez profesjonalistę; w trakcie współpracy nad poszukiwaniem możliwie najlepszych rozwiązań problemu, prowadzący poradnictwo uwzględnia niezależność klienta i jego prawo do podejmowania suwerennych decyzji.
- dostępność – każdemu klientowi zgłaszającemu chęć skorzystania z poradnictwa, udzielane jest ono w możliwie najkrótszym terminie, a w przypadku kryzysu zagrażającego zdrowiu lub życiu – w trybie interwencyjnym.

Wychodząc naprzeciw problemom rodzin zamieszkujących gminę Dukla znajdujących

się w trudnej sytuacji życiowej umożliwił skorzystanie z bezpłatnego poradnictwa prowadzonego w MOPS. Liczbę udzielonych porad przedstawia **Tabela nr 3**.

Tabela nr 3 - Liczba udzielonych porad w 2021 - 2023 r.

Lp.	Forma wsparcia	Liczba udzielonych porad w roku 2021	Liczba udzielonych porad w roku 2022	Liczba udzielonych porad w roku 2023
1.	Porady psychologiczne	130	120	140
2.	Porady u psychoterapeuty od uzależnień	144	165	205

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukła

3. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny.

Kolejną formą pomocy dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej jest objęcie przez MOPS w Dukli wsparciem asystenta rodziny. W 2023 r. asystent rodziny współpracował łącznie z 13 rodzinami, w których było łącznie 29 dzieci.

Tabela nr 4 - Czas pracy asystenta z rodziną w 2023 r.

Lp.	Czas pracy asystenta z rodziną	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta
1.	Do 3 miesięcy	1 rodzin
2.	Powyżej 3 miesięcy do 12 m-cy	12 rodzin
3.	Powyżej roku	0 rodzin
Łącznie:		13 rodzin

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukła

Gmina Dukła realizuje również działania na rzecz dzieci z terenu gminy umieszczonych w pieczy zastępczej z uwagi na niemożność zapewnienia im odpowiedniej opieki i wychowania w środowisku rodzinnym. Liczbę dzieci, których pobyt w pieczy zastępczej współfinansowała Gmina Dukła przedstawia tabela poniżej.

Tabela nr 5 - Liczba dzieci z terenu Gminy Dukła umieszczonych w pieczy zastępczej

Lp.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	Liczba dzieci		
		2021	2022	2023
1.	Pobyt dziecka w rodzinie zastępczej	9	10	10
2.	Placówka opiekuńczo– wychowawcza	2	3	2

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukla

Ważną częścią Gminnego Programu jest realizacja zadania polegającego na wnoszeniu opłaty za pobyt dzieci z terenu naszej gminy w rodzinach zastępczych lub umieszczonych w placówkach opiekuńczo wychowawczych. Zgodnie z ustawą z 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, za dziecko umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, gmina właściwa ze względu na zamieszkanie dziecka zobowiązana jest do częściowego pokrywania tych wydatków.

Tabela nr 6 – Wysokość środków wydatkowanych z budżetu gminy na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej

Rok	Piecza rodzinna		Piecza instytucjonalna		Razem	
	Ilość dzieci	Kwota	Ilość dzieci	Kwota	Ilość dzieci	Kwota
2021	9	65.162	2	14.690	11	79.852
2022	10	68.821	3	17.157	13	85.970
2023	10	89.261	2	41.935	13	131.196

Na podstawie danych z powyższej tabeli widoczne jest, iż koszty ponoszone za pobyt dzieci w pieczy zastępczej systematycznie rosną. Jest to związane ze zwiększającym się udziałem procentowym gminy w kosztach oraz czasem pobytu dzieci w pieczy oraz coroczną waloryzacją opłat. W pierwszym roku pobytu dziecka koszt odpłatności to 10%, w drugim 30%, a w trzecim i kolejnych latach 50%. Źródło finansowania stanowią proporcjonalnie środki własne gminy i powiatu.

3.1 Rola asystenta rodziny

Nadrzędnym celem pracy asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w zachowaniu jej integralności. Na pracę z rodziną składa się ocena jej sytuacji, planowanie i realizacja zadań mających na celu poprawę funkcjonowania rodziny w obszarze ekonomiczno – socjalnym, opiekuńczo – wychowawczym i społecznym. W tym celu asystent rodziny wspólnie z członkami rodziny opracowuje plan pracy, który jest następnie realizowany. Z planem pracy zapoznaje się także pracownik socjalny. Na uwagę zasługuje fakt, że do pracy z asystentem rodziny w głównej mierze kierowane są te rodziny, u których występuje zagrożenie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Są to rodziny które borykają się z wieloma problemami, a ich trudna sytuacja jest wynikiem kilkuletnich a nawet kilkunastoletnich zaniedbań czy też zaniechań. Asystenci rodziny:

- Prowadzą treningi w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym planowanie budżetu domowego, trening przygotowywania posiłków,
- Towarzyszą klientom podczas załatwiania spraw urzędowych,
- Wspierają kobiety w ciąży - pomoc w przygotowaniu się na urodzenie dziecka, edukacja rodziców w zakresie pielęgnacji noworodków i małych dzieci,
- Motywują osoby zmagające się z uzależnieniem do podjęcia terapii,
- Współpracują z instytucjami odpowiedzialnymi za pieczę zastępczą, motywują rodziców biologicznych do nawiązania kontaktu z tymi jednostkami,
- Opiniują możliwości powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej pod opiekę rodziców biologicznych,
- Motywują do uczestnictwa w zajęciach podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze rodziców,
- Uczestniczą w rozprawach sądowych, piszą sprawozdania do sądu o podjętych działaniach i osiągniętych efektach w przypadku sądowego zobligowania rodziców do podjęcia współpracy z asystentami rodzin.
- Współpracują z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą bądź innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną.
- Monitorują sytuację przedszkolną i szkolną dzieci oraz ich postępy w nauce,
- Modelują sposoby spędzania czasu wolnego rodziców z dziećmi,
- Monitorują stan zdrowia dzieci, realizacja szczepień i badań, towarzyszą rodzicom podczas wizyt z dziećmi u lekarza.

W sytuacji braku współpracy ze strony rodziców z asystentem rodziny i widocznych rażących zaniedbaniach wobec dziecka, właściwe instytucje mają obowiązek interweniowania, w tym informowania sądu rodzinnego o trudnej sytuacji dzieci w rodzinie, a w przypadku występowania jakiejś formy krzywdzenia dziecka również obowiązek zawiadomienia prokuratury/policji.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu zamieszkania lub miejscu wskazanym przez rodzinę, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Tabela nr 7 - Typy rodzin z jakimi współpracował asystent rodziny w 2023 r.

Lp.	Rodziny objęte asystenturą, w tym:	Liczba rodzin - łącznie: 13 rodzin	Liczba dzieci rodzinach
1.	Rodziny niepełne	5	8
2.	Rodziny wielodzietne	3	12
3.	Rodziny objęte nadzorem kuratora	7	14
4.	Rodziny zobowiązane przez sąd do pracy z asystentem rodziny	1	1
5.	Rodziny z problemem bezrobocia	7	19
6.	Rodziny z problemem nadużywania alkoholu	5	9
7.	Rodziny z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	13	29
8.	Rodziny z niskim poziomem umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego	7	16
9.	Rodziny które zakończyły współpracę z asystentem rodziny	1	1

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukla

Tabela nr 8 - Rodziny i dzieci objęte pomocą asystenta rodziny na terenie gminy Dukla

Gmina Dukla	Rok 2023
Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą asystenta rodziny, w tym:	13
- na podstawie wniosku pracownika socjalnego,	13
- na podstawie wniosku Sądu Rodzinnego i Nieletnich	1
- liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, których dzieci zostały umieszczone poza rodziną	1

Źródło: Opracowanie własne MOPS Dukla

3.2 Placówki wsparcia dziennego

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówka ta współpracuje z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi.

Pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego jest nieodpłatny i dobrowolny, chyba że do placówki skieruje dziecko sąd.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:

1. Opiekuńczej - w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych.
2. Specjalistycznej.
3. Pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

3.3 Ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodziny "Za życiem"

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie Ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodziny "Za życiem" (Dz. U z 2020 r. poz. 1329). W/w ustawa wskazuje, że wsparcie we wskazanym zakresie będzie realizowane między innymi przez jednostki samorządu terytorialnego jednostki organizacyjnej realizujące wspieranie rodziny. Nowo wprowadzone przepisy prawa dotyczące wsparcia w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz instrumentów polityki na rzecz rodziny, m.in. świadczeń gwarantowanych, do których szczególnie należy zapewnienie dostępności dla kobiet w ciąży oraz dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Ustawa zakłada m.in., że rodziny uprawnione objęte będą pomocą asystentów rodziny na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Nowe rozwiązanie prawne zapewnia dostęp do poradnictwa w zakresie wspierania rodziny. W jego ramach będzie można skorzystać ze wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), a także poradnictwa w zakresie przezwyciężania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Dostępną pomoc koordynować ma asystent rodziny, którego zadaniem będzie opracowanie katalogu możliwej pomocy i występowanie „do odpowiednich podmiotów, w celu umożliwienia skorzystania ze wsparcia”.

Koordynacja wsparcia podejmowana jest przez asystenta rodziny na wniosek osób uprawnionych do pomocy, złożony do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy kierownika ośrodka pomocy społecznej. Składając w/w wniosek, wnioskodawca wyraża zgodę na przetwarzanie przez asystenta rodziny jego danych osobowych, niezbędnych do wykonywania zadań wynikających z ustawy oraz zgodę na przekazywanie asystentowi rodziny przez podmioty współpracujące informacji o udzielonym wsparciu.

4. ANALIZA SWOT

Analiza strategiczna Gminnego Programu Wspierania Rodziny opracowanego na lata 2024 –2026 ujawnia mocne i słabe strony założenia, a także szanse i zagrożenia. Analiza SWOT jest oceną możliwości realizacji projektu, w którym uwzględnia się dostępne zasoby, dysponowanie którymi pozwoli na zaproponowanie i zrealizowanie oferty wsparcia dla rodzin, a także jest możliwością oszacowania ograniczeń w realizacji Programu.

Technika ta polega na posegregowaniu posiadanych informacji na cztery grupy:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny, 2. Doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników działających na rzecz rodziny, 3. Baza instytucji wspierających rodzinę (w szczególności: Policja, sąd, MOPS, PCPR, PUP,	1. Wyuczona bezradność i roszczeniowość, uzależnienie od pomocy instytucjonalnej, brak współpracy ze strony rodzin w zakresie rozwiązywania problemów 2. Mała aktywność i integracja mieszkańców. 3. Zbyt dużo dokumentacji pochłaniającej czas możliwy do przeznaczenia na pracę

GKRPAiPN, PPP, organizacje pozarządowe), 4. funkcjonowanie placówek służby zdrowia oraz oświatowych na terenie gminy, 5. znajomość zasobów środowiska lokalnego przez pracowników MOPS, 6. zapewnienie kadrze MOPS szkoleń, 8. funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, 9. dostępność usług opiekuńczych świadczonych rodzinom, 10. działalność na rzecz rodzin instytucji oraz placówek oświatowych, 11. otwartość na współpracę, 12. realizacja programów systemowych i profilaktycznych, 13. realizacja rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”, 14. realizacja rządowego programu „Asystent rodziny”, 14. realizacja Karty Dużej Rodziny, 15. realizacja świadczenia jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka, 16. rozwinięta baza rekreacyjno – sportowa służąca rodzinie (np. boiska sportowe, zielone siłownie, place zabaw, zagospodarowanie terenu nad rzeką Jasiołką).	socjalną. 4. Występowanie zjawiska marginalizacji rodzin ze względu na występowanie problemów społecznych. 5. Wzrost kosztów utrzymania rodzin. 6. Zwiększanie się ilości zjawisk patologicznych, tj. przemoc, alkoholizm, narkomania, inne uzależnienia, 7. Zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców. 8. Niewystarczające środki na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. 9. Niewystarczająca ilość szkoleń specjalistycznych dla poszczególnych grup zawodowych w zakresie możliwości i rodzajów wsparcia, które może być udzielone rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 10. Niewystarczające zasoby mieszkaniowe dla rodzin ubiegających się o lokal socjalny lub komunalny, 11. Bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie.
---	---

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Kształtowanie ogólnokrajowej polityki prorodzinnej. 2. Zmiany prawne umożliwiające skuteczniejsze wspieranie rodzin z jednoczesnym aktywizowaniem rodzin do zmiany swojej sytuacji m.in. poprzez programy wspierania rodziny, programy profilaktyczne promujące zdrowy styl życia, pozwalające na angażowanie rodzin w konkretne zadania. 3. Szeroki wachlarz kursów doskonalących, szkoleń tematycznych, bloków treningowo-terapeutycznych skierowanych do konkretnej grupy adresatów, tj.: osoby bezrobotne, osoby z problemem alkoholowym, z problemem przemocy w celu wyposażenia ich w niezbędne umiejętności, które pozwolą przeciwdziałać pogłębianiu się zjawiska wykluczenia społecznego. 4. Objecie rodzin kompleksową pomocą: prawną, psychologiczną, pedagogiczną. 5. Silne więzi rodzinne. 6. Współpraca rodzin dysfunkcyjnych z asystentem rodziny. 7. Poprawa sytuacji finansowej rodzin. 8. Dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych i asystenta rodziny. 9. Otwartość i chęć współpracy ze strony specjalistów.	1. Złożoność problemów rodzin. 2. Marginalizowanie potrzeb kulturalnych rodzin wieloprotblemowych, niedostrzeganie potrzeby włączania ich w działania środowiska. 3. Słaba kondycja ekonomiczna rodzin, bezrobocie, niskie płace przy równoczesnym wzroście kosztów utrzymania. 4. Brak perspektyw kształcenia adekwatnego do późniejszych możliwości zatrudnienia. 5. Ograniczony pod względem zatrudnienia rynek pracy dla okolicznych mieszkańców. 6. Problemy emocjonalne i edukacyjne dzieci. 7. Zagrożenia uzależnieniami wśród dzieci i młodzieży (np. internet, media społecznościowe, nowe technologie). 8. Zanik więzi i tradycji rodzinnych 9. Nasilające się zjawiska patologiczne w rodzinach (alkoholizm, narkomania, przemoc i inne uzależnienia). 10. Brak zainteresowania rodziców problemami dziecka i spędzaniem z nim wolnego czasu. 11. Brak możliwości zaspokajania różnego rodzaju uzasadnionych potrzeb rodziny.

5. Dane dotyczące Programu

Miejsce realizacji Programu	Gmina Dukla
Czas realizacji Programu	Lata 2024 -2026
Koordynator Programu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli
Realizatorzy/ Partnerzy Programu	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
	Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Krośnie
	Powiatowy Urząd Pracy Krośnie
	Komisariat Policji w Dukli
	Kuratorzy
Źródła finansowania Programu	Placówki oświatowe
	Środki samorządu gminy
	Budżet Państwa
	Środki z innych źródeł zewnętrznych

6. Cele i planowane efekty realizacji Programu

Cel główny Programu: Rozwój zintegrowanego i kompleksowego systemu wsparcia rodziny na terenie Gminy Dukła. W poniższych tabelach przedstawiono działania i cele szczegółowe, które umożliwią osiągnięcie sformułowanego celu.

Cel szczegółowy 1 : Podejmowanie działań profilaktycznych na rzecz wspierania rodzin	
Zadania	Realizatorzy
1.Promowanie rodzinnej integracji i prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny	- Urząd Gminy Dukła, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli, - Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy, - Placówki oświatowe, -Poradnia Psychologiczno-pedagogiczna, - Parafie Rzymsko – Katolickie na terenie gminy Dukła.
2. Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez wzmocnienie funkcji rodziny	
3. Rozwój pomocy w formie usług asystenta rodziny i propagowanie nowych form pomocy – rodzina wspierająca	
4. Specjalistyczne poradnictwo: socjalne, prawne, psychologiczne	
Cel szczegółowy 2 : Wspierania rodzin dysfunkcyjnych	
Zadania	Realizatorzy
1. Diagnozowanie i monitorowanie rodzin dysfunkcyjnych.	- Urząd Gminy Dukła, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli, - Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
2. Podejmowanie działań zmierzających do wyeliminowania z życia rodziny niepożądanych zachowań i nałogów.	
3. Zapewnienie dzieciom spędzania czasu wolnego	

w sposób zorganizowany, pomocy w pokonywaniu trudności szkolnych, zaburzeń zachowań.	dla Ofiar Przemocy,
4. Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom i dzieciom wymagającym pomocy.	- Policja,
5. Zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych rodzinom wymagającym wsparcia w tym zakresie.	- Zespół Interdyscyplinarny ds. przemocy w rodzinie,
6. Udzielanie pomocy członkom rodziny w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej, motywowanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.	- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
	- Placówki oświatowe,
	- Sąd Rejonowy,
	- Organizacje pozarządowe.
Cel szczegółowy 3 : Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej	
Zadania	Realizatorzy
1. Diagnozowanie i monitorowanie rodziny biologicznej.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie - Sąd Rejonowy - Zespół Interdyscyplinarny - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
2. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie biologicznej poprzez współpracę z asystentem rodziny	
3. Niwelowanie przyczyn niewydolności wychowawczej rodziny.	
4. Współpraca z instytucjami i podmiotami wspierającymi funkcje opiekuńczo - wychowawcze rodziny.	

6.1 Planowane efekty realizacji Programu:

- poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
- zwiększenie dostępu do usług społecznych.
- zapewnienie kompleksowej pomocy dziecku i rodzinie.

7. Planowane działania na lata 2024 – 2026

Cele Programu realizowane będą poprzez następujące działania:

Lp.	Nazwa działania	Okres realizacji	Jednostka realizująca	Mierniki	Źródło finansowania
1.	Prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (w tym: psychologicznego, prawnego i rodzinnego).	2024-2026	MOPS, GKRPA, placówki oświatowe	Liczba udzielonych porad/konsultacji (szt.)	Środki własne realizatorów, środki zewnętrzne
2.	Prowadzenie mediacji i terapii.	2024-2026	MOPS	Liczba mediacji/terapii (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
3.	Usługi dla rodzin z dziećmi w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne.	2024-2026	MOPS	Liczba rodzin korzystających z usług (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
4.	Organizowanie dla rodzin spotkań mających na celu wymianę doświadczeń, integrację i edukację – grupy wsparcia/grupy samopomocowe.	2024-2026	MOPS, placówki oświatowe	Liczba spotkań (szt.) Liczba grup wsparcia (szt.)	Środki własne realizatorów, środki zewnętrzne
5.	Praca z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego czasowo w pieczy zastępczej.	2024-2026	MOPS	Liczba wspieranych rodzin (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
6.	Wsparcie asystenta rodziny dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.	2024-2026	MOPS	Liczba wspieranych rodzin (szt.) Liczba osób w rodzinach (szt.), Liczba dzieci w rodzinach (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
7.	Wsparcie asystenta rodziny dla kobiet w ciąży i rodzin w ramach realizacji programu „za życiem”.	2024-2026	MOPS	Liczba wspieranych rodzin (szt.) Liczba osób w rodzinach (szt.), Liczba dzieci w rodzinach (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne

8.	Współfinansowanie kosztów umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.	2024-2026	MOPS	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych(szt.), liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (szt.),	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
9.	Tworzenie warunków do działania rodzin wspierających.	2024-2026	MOPS	Liczba rodzin wspierających (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
10.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom.	2024-2026	MOPS	Liczba rodzin objętych pomocą (szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne
11.	Tworzenie i realizacja projektów wspierających rodzinę.	2024-2026	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba projektów (szt.)	Środki własne realizatorów, środki zewnętrzne
12.	Organizowanie grup roboczych działających na rzecz rodzin.	2024-2026	MOPS, Placówki oświatowe, Policja	Liczba zespołów/ grup roboczych (szt.), liczba instytucji zaangażowanych w zespołach/grupach roboczych(szt.)	Środki własne realizatora, środki zewnętrzne

8. Źródła finansowania

Środki na realizację Programu mogą pochodzić z:

1. Budżetu Gminy
2. Budżetu Państwa
3. Innych Źródeł

9. Harmonogram i czas realizacji

Realizacja Programu odbywać się będzie za zasadach współpracy z partnerami wyszczególnionymi w Programie. Zadania będą realizowane w sposób ciągły i systematyczny w ramach czasowych objętych programem tj. w latach 2024-2026.

10. Monitoring Programu

Koordynatorem Gminnego Programy Wspierania Rodziny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli. MOPS odpowiedzialny też jest za jego wdrażanie. Działania w ramach poszczególnych celów realizowane będą przez jednostki organizacyjne gminy wskazane w programie. Monitoring realizacji Programu będzie opierał się na gromadzeniu i analizowaniu danych własnych MOPS oraz informacji pozyskanych od podmiotów podejmujących poszczególne działania, realizator będzie składać sprawozdania do Rady Miejskiej w Dukli do dnia 31 marca każdego roku.

Monitoring posłuży do kontroli postępu realizacji założonych celów, oceny zaangażowania realizatorów poszczególnych działań oraz weryfikacji środków i źródeł finansowania wykorzystanych do ich realizacji. Bieżące monitorowanie Programu pozwoli również na szybką reakcję w przypadku, gdy wstępne założenia okażą się mało efektywne lub gdy pojawią się rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami. Umożliwi to modyfikowanie działań dotychczasowych oraz planowanie dalszych działań na rzecz rodzin w Gminie Dukła.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Dukła na lata 2024-2026 zakłada stworzenie optymalnych warunków do poprawy jakości życia rodzin a szczególności życia dzieci. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny. Rodzinom w pierwszej kolejności zamierza się stworzyć możliwości – udzielając wsparcia tak, by mogły samodzielnie podjąć działania zmierzające do poprawy swojej sytuacji i rozwiązywania problemów.

Powyższe działania zwiększą szansę rodzin na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku, pobudzą własną aktywność rodzin i otwarcie na zdobycie nowych umiejętności. Stworzenie możliwości rozwoju, zapewnienie wsparcia w sytuacjach kryzysu, pokazanie dobrych przykładów, może przyczynić się do zwiększania świadomości w środowisku lokalnym na temat roli rodziny i jej funkcji, a tym samym wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców Gminy Dukła.

Podsumowanie

Celem głównym Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest rozwój zintegrowanego i kompleksowego systemu wsparcia rodziny na terenie Gminy Dukła. Program zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin z Gminy Dukła.

Wspieranie rodzin będzie miało charakter profilaktyczny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego mierzenia się ze swoimi problemami przy wykorzystaniu własnych umiejętności. Wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała zmierzyć się z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać. Zadania wynikające z powyższego Programu realizowane będą zgodnie z zasadą pomocniczości i z uwzględnieniem podmiotowości dziecka i rodziny.

Program będzie realizowany w latach 2024-2026, a jego efekty zależą od współpracy instytucji i organizacji zaangażowanych w realizację działań oraz posiadanych i pozyskiwanych środków finansowych.

Karta monitoringu Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2026

Nazwa działania	WSKAZNIKI	ROK
Prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (w tym: psychologiczne, psychoterapeutyczne)	Liczba udzielonych porad	Liczba udzielonych konsultacji
Prowadzenie mediacji i terapii	Liczba mediacji	Liczba terapii
Usługi dla rodzin z dziećmi w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne	Liczba rodzin korzystających z usług specjalistycznych	Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych
Organizowanie dla rodzin spotkań mających na celu wymianę doświadczeń, integrację i edukację	Liczba spotkań	Liczba grup wsparcia
Praca z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej	Liczba wspieranych rodzin	
Wsparcie asystenta rodziny dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	Liczba wspieranych rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
Wsparcie asystenta rodziny dla kobiet w ciąży i rodzin w ramach realizacji programu „Za życiem”	Liczba wspieranych rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
Współfinansowanie kosztów umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych
Tworzenie warunków do działania rodzin wspierających	Liczba rodzin wspierających	
Udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzin	Liczba rodzin objętych pomocą	
Organizowanie zespołów/grup roboczych działających na rzecz rodzin	Liczba zespołów/grup roboczych	Liczba instytucji zaangażowanych w zespołach/grupach roboczych